
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 378:330.341.1

О. П. Демченко, аспірант

**ВИЩА ОСВІТА
ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті проведено аналіз стану наукового потенціалу України, досліджено тенденції його розвитку та рівень фінансування. Зокрема, роль ВНЗ оцінена за допомогою таких показників, як загальний рівень освіченості робочої сили, передусім, підготовка спеціалістів за напрямками, що є визначальними для продукування, і впровадження інновацій; кількість виконавців наукових і науково-технічних робіт (R&D) і дослідників (у секторі вищої освіти зокрема) та частку ВНЗ у загальному обсязі наукових і науково-технічних робіт. Відмічено основні відмінності у структурі джерел фінансування наукових і науково-технічних робіт у секторі вищої освіти України та країнах-інноваційних лідерах.

Ключові слова: інноваційний потенціал, функції науки, ВНЗ.

О. П. Демченко, аспірант

**ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ
КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА УКРАИНЫ**

Аннотация. В статье проведен анализ научного потенциала Украины, исследованы тенденции его развития и уровень финансирования. В частности, роль вузов оценена с помощью таких показателей, как общий уровень образованности рабочей силы, прежде всего, подготовка специалистов по направлениям, которые являются определяющими для производства, и внедрение инноваций; количество исполнителей научных и научно-технических работ (R & D) и исследователей (в секторе высшего образования в частности) и долю вузов в общем объеме научных и научно-технических работ. Отмечены основные отличия в структуре источников финансирования научных и научно-технических работ в секторе высшего образования Украины и странах-инновационных лидерах.

Ключевые слова: инновационный потенциал, функции науки, ВУЗ.

O. P. Demchenko, postgraduate student

**HIGHER EDUCATION
AS A FORMATION FACTOR OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF UKRAINE**

Annotation. The scientific potential of Ukraine is analyzed in the article, the tendencies of its development and the level of financing are investigated. The role of higher educational establishments is estimated according to such indicators as the general level of education of the work force, primarily training in the areas that are determinant for production and innovation implementation; the number of performers of scientific and technical activities (R & D) and researchers (in the sector of higher education in particular) and the proportion of higher educational establishments in the total scientific and technical works. Major differences in the structure of funding sources of scientific, and scientific and technical activities in the sector of higher education in Ukraine and the innovation leading countries are noted.

Keywords: innovation potential, science functions, higher educational establishment.

Актуальність теми дослідження. Досвід країн світових лідерів, які займають перші позиції у рейтингах конкурентоспроможності та інноваційності економіки, показує, що рівень і стандарти вищої освіти та дослідницької діяльності в країні є основними детермінантами інноваційного потенціалу нації. Вища освіта стосується пріоритетних секторів, які традиційно пов'язані з інноваціями – це наука та інженерія.

Постановка проблеми. Вища освіта має вирішальне значення для економіки, яка прагне рухатися вгору, створюючи додану вартість, виходячи за рамки простих виробничих процесів і продукції. Формування інноваційного потенціалу є першою передумовою здійснення інновацій та забезпечення інноваційного розвитку економіки.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У даному дослідженні оцінка внеску вищої освіти у формування інноваційного потенціалу України здійснена за допомогою показників, що широко використовуються у доповідях Світового економічного форуму та Європейської комісії, зокрема при складанні таких звітів, як «The Global competitiveness Report 2010-2011» [1], «OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2011» [2] та «Innovation Union Scoreboard 2011» [3].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В Європейській статистичній базі не висвітлюються показники інноваційного потенціалу України і не проводиться їх аналіз, що визначило завдання даної статті.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз впливу вищої освіти на формування інноваційного потенціалу економіки України (забезпечення висококваліфікованими кадрами, науковцями і студентами за спеціальностями, що визначають напрями інноваційного розвитку економіки) і порівняння з розвинутими країнами світу.

Вклад основного матеріалу досліджень. Загальний рівень освіченості робочої сили впливає на перспективи масштабного інноваційного розвитку. За даними GCI 2010 охоплення вищою освітою в Україні становить 79,4 % від загальної кількості населення у відповідній віковій категорії [1]. За цим показником Україну випереджають Корея, Фінляндія, Греція, Словенія, Тайвань, США, Данія (табл. 1).

Таблиця 1

Країни	Показники інноваційного потенціалу					
	Охоплення вищою освітою, %	Студенти технічних спеціальностей 3-4 р.а	Випускники докторантури на 1 000 населення у віці 24-35 р.	Кількості працівників, що займаються R&D	Дослідників на тисячу зайнятих, осіб	% R&D осіб у секторі вищої освіти
	2008	2009	2010	2010	2008	2010
Швеція	71,1	16,8	3,1	77418	10,6	25,2
Данія	80,3	9,4	1,7	53191	10,6	32,5
Фінляндія	94,4	27,4	2,9	55897	16,1	32,1
Німеччина	46,3	21,3	2,6	550300	7,3	22,0
Британія	57,4	11,4	2,2	319487	8,3	47,9
Бельгія	63	10,2	1,4	59851	8,2	36,1
Австрія	54,7	14,4	2,1	58519	8,3	26,7
Нідерланди	60,6	9,6	1,7	98074	5,8	35,7
Ірландія	58,3	10,0	1,5	20483	6	35,6
Люксембург	10	:	:	4889	6,5	12,1
Франція	54,6	12,6	1,5	390374 (2009)	8,4	26,4
Кіпр	42,6	16,2	0,2	1300	:	45,8
Словенія	86,7	12,9	1,5	12940	7,1	21,1
Естонія	63,7	12,8	0,8	5261	7,9	46,9
Португалія	56,9	17,8	2,7	52378	5,5	58,1
Італія	67,1	11,8	1,6	218837	3,8	33,5
Чеська республіка	58,6	16,6	1,4	52290	5,6	26,9
Іспанія	70,6	16,8	1	222022	6,4	37,5
Греція	90,8	15,8	0,8	35531 (2007)	4,4	54,0
Мальта	33	9,4	0,3	1039	:	29,9
Угорщина	65	14,7	0,9	31480	4,2	26,2
Польща	66,9	14,8	0,8	81843	3,9	52,7
Словаччина	53,6	15,2	2,1	18188	5,6	57,9
Румунія	65,6	15,3	1,3	26171	:	34,6
Литва	77,3	15,9	0,9	11822	:	60,9
Болгарія	51	20,2	0,6	16509	:	26,4
Латвія	69,2	10,5	0,5	5409	:	60,7
Україна	79,4	11,6	0,3	115600	3,7	8,6
Росія	77,2	:	1,4	839992	6,4	13,5
ЄС (27)		14,9	1,5	2486743	6,4	33,3
США	82,9	7,6	1,7	:	9,7	:
Японія	58	15,4	1,2	882739 (2008)	11	20,6
Південна Корея	98,1	:	1,3	294440(2008)	9,5	20,5

* Таблиця складена за даними [2,3,4].

Оцінити потенціал інноваційного розвитку економіки допомагає не просто показник підготовки висококваліфікованих спеціалістів (охоплення вищою освітою), а підготовка спеціалістів за напрямками, що є визначальними для продукування і впровадження інновацій. Русійними силами

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

інновацій є студенти технічних спеціальностей (серед яких, зокрема, важливе значення в сучасному інформаційно-інноваційному суспільстві мають математика, комп'ютерна справа, інженерія та інженерна справа).

В Україні у 2009 році із загальної кількості студентів ВНЗ 3-4 р.а. (2 245 200 осіб) 11,6 % навчалися за технічними спеціальностями, що відносно більше, ніж у Латвії (10,51 %), Бельгії (10,21 %), Ірландії (9,96 %), Нідерландах (9,62 %), Мальті (9,44 %), Данії (9,41 %), США (7,59 %) (табл. 1). У 2010 році згідно з переліком 1997 р. чисельність студентів за технічними спеціальностями становила 6,5 %, а за переліком 2006-2007 р. – 14,6 %; у 2011 – відповідно 0,8 % і 19,4 % [5].

Ключовими гравцями у галузі досліджень та інновацій є випускники аспірантури та докторантури (New doctorate graduates), оскільки вони були спеціально навчені для проведення досліджень і вважаються найбільш кваліфікованими для створення і розповсюдження нових знань.

За методологією ОЕСР випускником докторантури (doctorate graduates) вважається особа, що закінчила другий етап університетської освіти і отримала ступінь в МСКО 6-го рівня [2]. В Україні успішно завершили програму передових наукових досліджень і отримали передову наукову кваліфікацію доктора і кандидата наук 24 % загальної кількості випусників у 2010 році. Частина випусників із захищеними дисертаціями в Україні зростає – у 2010 році питома вага тих, хто закінчив аспірантуру із захистом дисертації становила 23,4 % (проти 23 % у 2009 році і 18,2 % у 2005) та 28,8 % випусників із захищеними докторськими (проти 26,9 % у 2009 році і 13,9 % у 2005 році) [6]. У 2010 році на 1 000 населення у віці 24-35 років лише 0,3 випусники (аспірантури+докторантури) захистились і отримали ступінь кандидата або доктора наук, тобто це 3 випусники на 10 000 населення у віці 24-35 років і 24 % від загальної кількості випусників аспірантури і докторантури у 2010 році. Такі ж показники мають Кіпр (0,2 особи) і Мальта (0,3 особи). Найвищі показники – у країн-інноваційних лідерів Швеція (3,1 особи), Фінляндія (2,9 особи), Португалія (2,7 особи), Німеччина (2,6 особи), Британія (2,2 особи) (табл. 1).

Абсолютна кількість докторів і кандидатів наук, зайнятих в економіці України постійно зростає з 80 305 осіб у 2005 році до 98 418 осіб у 2010 році. Проте наукові і науково-технічні роботи у 2010 році виконували лише 31 % докторів і 20,2 % кандидатів наук зайнятих в економіці України (порівняно з 2005 роком – 35 % докторів і 25 % кандидатів) [6].

Досить нерівномірним є розподіл докторів і кандидатів наук, зайнятих в економіці України за типами організацій (рис. 1). У 2010 році лівова частка кандидатів (71,8 %) і докторів (67,7 %) працювали у ВНЗ (проте з них наукові і науково-технічні роботи виконували лише 4,7 % докторів і 29 % кандидатів наук), у державному секторі (науково-дослідних інститутах, наукових та науково-технічних організаціях, академіях та їх структурних підрозділах, органах державної влади) 19,1 % кандидатів і 28,4 % докторів наук, незначна частка працювала у підприємницькому секторі (на промислових підприємствах, науково-виробничих об'єднаннях, інших організаціях та підприємствах) 9,1 % кандидатів і 3,9 % докторів наук [6].

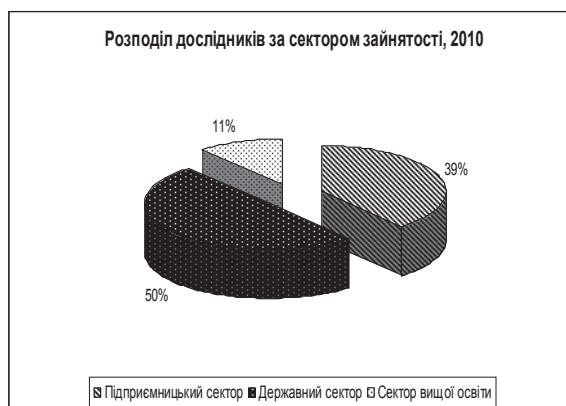
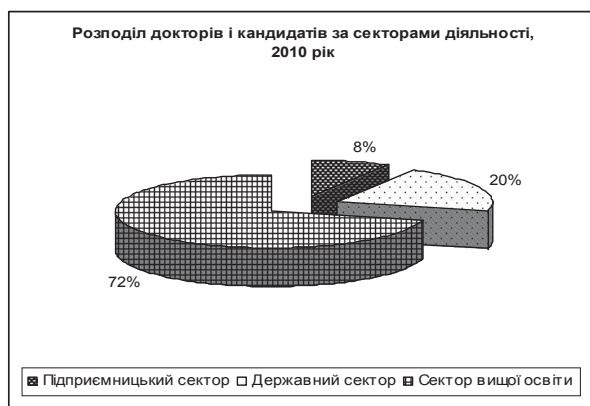

Рис. 1. Структура дослідників за секторами зайнятості

Таким чином, ВНЗ володіють достатнім потенціалом для проведення наукових і науково-технічних робіт (оскільки кандидати і доктори є основними гравцями у сфері досліджень та іннова-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

цій), але з різних причин досить мала їх частка робить внесок у інноваційний розвиток економіки. Із загальної кількості виконавців наукових і науково-технічних робіт (дослідники, техніки, допоміжний персонал) на сектор вищої освіти припадає 8,6 %. Для прикладу, у інноваційних лідерів 2010 року (Данії, Фінляндії, Німеччині, Швеції, Великобританії) чисельність працівників, що виконують дослідження у секторі вищої освіти, коливається від 22 % (Німеччина) до 47,9 % (Великобританія), що дозволяє говорити про ВНЗ як про активного суб'єкта інноваційного процесу і елемента НІС (національної інноваційної системи) (табл. 1).

Негативною є загальна тенденція зменшення в Україні кількості виконавців наукових і науково-технічних робіт. За останні 6 років кількість тих, хто виконував наукові і науково-технічні роботи (дослідники, техніки, допоміжний персонал), скоротилась на 16 % (з 137 564 осіб у 2005 р. до 115 596 осіб у 2010 р.).

За попередні чотири роки кількість дослідників на тисячу зайнятих не зазнавала суттєвих змін і у середньому становила 3,8 особи. У 2009 – 3,8 особи, у 2010 - 3,6 особи. У середньому по країнах ЄС цей показник становив 6,4 особи у 2008 році (країнах-інноваційних лідерах: Фінляндії – 16,1, Данії і Швеції – по 10,6 особи, Британії і Австрії – 8,3 особи), Кореї – 9,5 особи, США – 9,7 (2006 р.), Японії – 11 осіб на тисячу зайнятих (табл. 1).

У 2010 році із загальної кількості організацій (1 303), які виконували наукові і науково-технічні роботи, 13,7 % становлять ВНЗ 3-4 р.а. (табл. 2). Науковими дослідженнями займалися 178 ВНЗ, тобто 51 % від усіх ВНЗ 3-4 р.а. (349 од.), які виконали 17,8 % (9 235 од.) наукових і науково-технічних (52 037 од.) на загальну суму 573 925,8 тис. грн. або 5,82 % від загального обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт (9 867 029,4 тис. грн.).

Таблиця 2

Кількість виконавців і ВНЗ, що виконували наукові і науково-технічні роботи						
Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість виконавців наукових і науково-технічних робіт, тис. осіб	137564	130449	125716	147212	119489	115596
Кількість дослідників на тисячу зайнятих осіб, чол.	4,1	3,9	3,8	3,7	3,8	3,6
Кількість виконавців наукових і науково-технічних робіт у ВНЗ, % від загальної кількості	7,61	7,76	8,32	7,03	8,37	8,59
Кількість ВНЗ, що виконували наукові і науково-технічні роботи, од.	172	173	178	182	181	178
Частка ВНЗ в обсязі виконаних наукових і науково-технічних роботах, %	5,17	5,8	6,43	6,62	5,94	5,82

* Таблиця складена за даними [6, 7].

Частка ВНЗ серед установ, що виконували наукові і науково-технічні роботи, зростає: 12,7 % у 2007 році і 13,7 % у 2010 році; а частка виконаних наукових і науково-технічних робіт у загальному обсязі зменшилась з 6,43 % (431,2 млн. грн.) до 5,82 % (574 млн. грн.) [6].

Сектор вищої освіти володіє достатнім потенціалом для проведення наукових і науково-технічних робіт (72 % від загальної кількості докторів і кандидатів, зайнятих в економіці України), але виконують роботи лише відносно невелика частка. Наукові і науково-технічні роботи проводили 51 % ВНЗ (178 з 349 ВНЗ 3-4 р.а.), які виконали 5,82 % від загального обсягу наукових і науково-технічних робіт.

Вища освіта є значним інноваційним ресурсом, який можна активізувати за рахунок стимулювання (фінансування) наукової та інноваційної активності вчених.

Функція науки у суспільстві залежить від рівня її фінансування:

- ♦ соціокультурна – менше 0,4 % ВВП;
- ♦ пізнавальна – менше 0,9 % ВВП для України 1,7 % ВВП;
- ♦ економічна – більше 0,9 % ВВП для України 1,7 % ВВП [8].

Економічна функція науки починається з обсягів фінансування, більших за 0,9 % ВВП (за умови повного врахування всього обсягу ВВП у статистиці). Для України, де значна частина ВВП створюється у тіньовому секторі, цей показник оцінюється в 1,7 % від офіційно зафіксованого статистикою ВВП.

В Україні жодного року не була виконана норма щодо забезпечення державою бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності, що визначена статтею 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» і передбачена у розмірі не менше 1,7 % ВВП. Найвищого рівня фінансування за останні 11 років було досягнуто у 2003 році при відмітці у 1,35 %

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ВВП. Надалі питома вага фінансування наукових і науково-технічних робіт у обсязі ВВП постійно зменшувалася і у 2010 році становила 0,82 % ВВП (рис. 2).

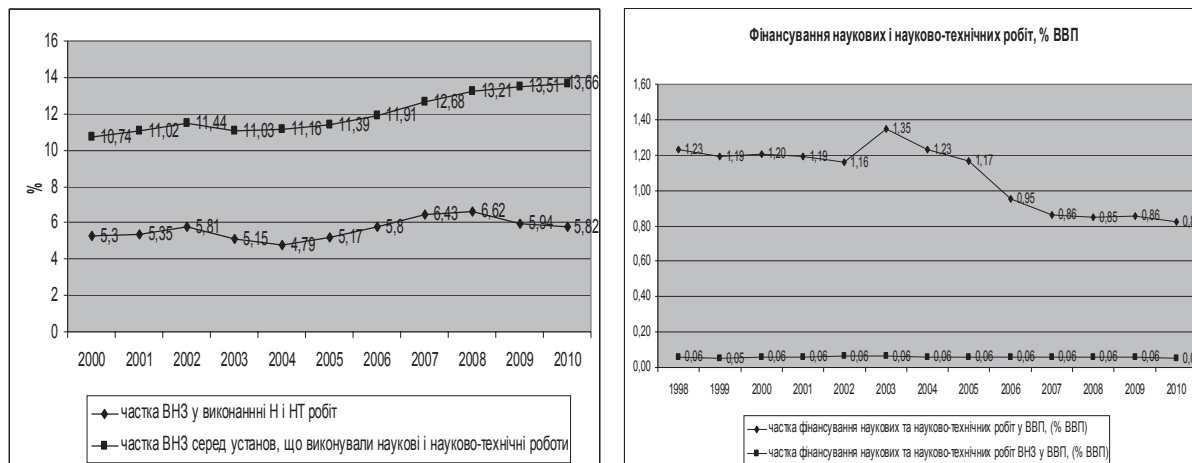

Рис. 2. Питома вага виконаних ВНЗ наукових і науково-технічних робіт та обсяги їх фінансування

У стратегії лідерів країн-членів ЄС «Європа 2020» передбачено фінансування науки і досліджень на рівні 3 % ВВП (2/3 частини з яких бізнесом). З таблиці 3 видно, що відмітки у 3 % у 2010 році досягли країни-ключові інноватори: Фінляндія – 3,87 %, Швеція – 3,42 %, Данія – 3,06 %, Південна Корея – 3,36 %, Японія – 3,45 %, близькі до цієї позначки Німеччина – 2,82 %, Австрія – 2,76 %, США – 2,79 %. Звідси можна зробити висновок, що наука виконує інноваційну функцію у суспільстві при фінансуванні її на рівні, більшому у 2,5 % ВВП.

Таблиця 3

Країни	Фінансування R&D всього, % ВВП	% сектору вищої освіти у загальному обсязі фінансування	Фінансування R&D у секторі вищої освіти, % ВВП	В т. ч. за рахунок коштів				
				Підприємницького сектору	Державного сектору	Сектору вищої освіти	Приватного неприбуткового сектору	Сектору закордон
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Країни – лідери інновацій								
Швеція	3,42	26,3	0,9	0,04 (2009)	0,7 (2009)	0,02 (2009)	0,09 (2009)	0,06 (2009)
Данія	3,06	29,4	0,9	0,03	0,73 (e)	:	0,08	0,06
Фінляндія	3,87	20,4	0,79	0,05	0,64	0,01	0,02	0,07
Німеччина	2,82	18,1	0,51	0,07 (2009)	0,4 (2009)	:	:	0,02 (2009)
Країни – інноваційні послідовники								
Британія	1,77	27,2	0,48	0,02	0,33	0,02	0,07	0,05
Бельгія	1,99	23,3	0,46	0,05 (2009)	0,33 (2009)	0,06 (2009)	0,01	0,03 (2009)
Австрія	2,76	26,1	0,72	0,04 (2009)	0,62 (2009)	0,02 (2009)	0,01 (2009)	0,03 (2009)
Нідерланди	1,83	40,8	0,75	0,06 (2009)	0,59 (2009)	:	0,04 (2009)	0,04 (2009)
Ірландія	1,79	28,6	0,51	0,02 (2009)	0,44 (2009)	0,02 (2009)	0,01 (2009)	0,03 (2009)
Люксембург	1,63	11,4	0,19	0	0,19	:	:	0,01 (2009)
Франція	2,26	21,3	0,48	0,01	0,44	0,02	0	0,01
Кіпр	0,5	49,6	0,25	0	0,17 (2009)	0,01 (2009)	0	0,04 (2009)
Словенія	2,11	13,9	0,29	0,04	0,22	0,01	0	0,03
Естонія	1,62	38,1	0,62	0,03	0,49	0,01	0	0,1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Країни – помірні інноватори								
Португалія	1,59	37	0.59 (р)	0.01 (2009)	0.51 (2009)	0.05 (2009)	0.01 (2009)	0.02 (2009)
Італія	1,26	29	0.36 (р)	0	0.33	0.01	0.01	0.02
Чеська республіка	1,56	18	0.28	0	0.24	0.01	0	0.02
Іспанія	1,39	28,3	0.39	0.03 (2009)	0.29 (2009)	0.05 (2009)	0	0.02 (2009)
Греція	0,6 (2007)	43	0.3 (2007)	0.03 (2005)	0.19 (2005)	0.01 (2005)	0 (2005)	0.06 (2005)
Мальта	0,63	37	0.23	0	0.18	0	0	0.05
Угорщина	1,16	19,9	0.23	0.03	0.17	:	0.01	0.02
Польща	0,74	37,2	0.27	0.01	0.2	0.02	0	0.05
Словаччина	0,63	27,6	0.17	0	0.15	0	0	0.02
Країни – modest новатори								
Румунія	0,47	24,5	0.12	0.01	0.08	0.01	0	0.02
Литва	0,79	53,2	0.42	0.01	0.26	0.06	0	0.08
Болгарія	0,6	11,8	0.07	0.02 (2009)	0.04 (2009)	:	:	0.02 (2009)
Латвія	0,6	40	0.24	0.02	0.1	0.01	:	0.11
Україна	0,82	5,8	0,05	0,01	0,04	0,001	0,002	0,002
Росія	1,11	8,4	0.09	0.02	0.06	0	0	0
ЄС (27)	2	24,2	0.49 (s)	0.03 (2009)	0.39 (2009)	0.02 (2009)	0.02 (2009)	0.03 (2009)
США	2,79	12,8	0.36 (2008)	0.02 (2008)	0.24 (2008)	0.07 (2008)	0.03 (2008)	0 (2008)
Японія	3,45	11,6	0.4 (2008)	0.01 (2008)	0.21 (2008)	0.18 (2008)	0 (2008)	0 (2008)
Південна Корея	3,36	11,1	0.37 (2008)	0.05 (2008)	0.29 (2008)	0.03 (2008)	0 (2008)	0 (2008)

* Таблиця складена за даними [3, 4, 6].

В Україні цей показник становить 0,82 % ВВП у 2010 році, що вище, ніж у таких європейських країн, як Румунія – 0,47 %, Кіпр – 0,5 %, Греція, Болгарія, Латвія – 0,6 %, Словаччина, Мальта – 0,63 %, Польща – 0,74 %, Литва – 0,79 % (табл. 3). Проте це означає, що в Україні наука виконує пізнавальну функцію (враховуючи частку ВВП, створеного у тіньовому секторі, цифра у 0,82 % буде значно меншою).

Фінансування наукових і науково-технічних робіт у секторі вищої освіти в Україні становить 0,052 % ВВП. Ця цифра менше, ніж у Європейських країнах із найнижчим рівнем інтенсивності наукових досліджень у секторі вищої освіти (Болгарія – 0,07) і нашого східного сусіда Російської Федерації – 0,09 % ВВП. Найвищий рівень фінансування наукових і науково-технічних робіт у секторі вищої освіти - у країн-інноваційних лідерів – Швеції, Данії (0,9), Фінляндії (0,79), Нідерландах (0,75), Австрії (0,72). У середньому по країнах ЄС (27) фінансування наукових і науково-технічних робіт у секторі вищої освіти складає 0,49 % ВВП, в Японії - 0,4, Південній Кореї – 0,37, у США = 0,36.

Таким чином, у європейських країнах у загальному обсязі фінансування наукових і науково-технічних робіт частка сектору вищої освіти сягає від 40 % (Нідерланди, Естонія, Португалія, Мальта, Польща, Латвія, Литва) до 11 % (Люксембург, Словенія). У середньому по ЄС (27) – 24,2 %, США -12,8 %, Японії – 11,6 %, Південній Кореї – 11,1 %, тоді як в Україні – 5,8 % загального обсягу фінансування наукових і науково-технічних робіт (табл. 3).

За джерелами фінансування витрати на наукові і науково-технічні роботи у секторі вищої освіти на 70,9 % покриваються за рахунок державного бюджету, коштів місцевих бюджетів і коштів фондів спеціального призначення, на 19,5 % – підприємницьким сектором (кошти замовників підприємств та організацій України), на 2 % – за рахунок власних коштів, на 3,3 % – за рахунок іноземних замовників і на 4,2 % – за рахунок (табл. 4).

Якщо порівнювати з розвиненими країнами, то в Україні рівень фінансування наукових і науково-технічних робіт у секторі вищої освіти (як % ВВП) за рахунок підприємницького сектору є приблизно таким, як у Франції, Португалії, Польщі, Румунії, Литві, Японії (0,01 % ВВП), за раху-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

нок державного сектору - приблизно на рівні таких країн, як Болгарія (0,04) і Росія (0,06), у той час як фінансування за рахунок власних коштів, приватного неприбуткового сектору і сектору закордон на порядок нижче (табл. 3).

Таблиця 4

Фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні за джерелами 2010 р. [6], тис. грн.

	Всього	У тому числі за рахунок						
		Держ-бюджету	Коштів місцевих бюджетів	Коштів фондів спец. призначення	Власних коштів	Коштів замовників		Інших джерел
						Підприємств, організацій України	Іноземних держав	
Всього	8995893,9	3704338,6	25717,3	48303,6	872033,7	1961174,5	2315863,6	68462,6
Державний сектор	3274433,9	2792878,7	6237,9	5354,1	130021,6	215595	118534,9	5811,7
Підприємницький сектор	5156185,7	523576,7	16287,5	33438,9	730169,1	1635386,4	2178718,8	38608,3
Сектор вищої освіти	565054,2	387883,2	3191,9	9510,6	11843	109973	18609,9	24042,6
Приватний неприбутковий	220,1	-	-	-	-	220,1	-	-

Оцінюючи досвід інноваційно розвинених країн, можна припустити, що наука виконує інноваційну функцію у суспільстві при фінансуванні не менше 2,5 % ВВП. В Україні наука виконує пізнавальну функцію, що вкрай несприятливо для подальшого розвитку суспільства й економіки, який у сучасних умовах залежить від постійного генерування і впровадження нових знань.

Висновки. В Україні відносно високий показник охоплення вищою освітою, попереду знаходяться лише такі країни, як Корея, Фінляндія, Греція, Словенія, Тайвань, США, Данія. Достатньою у порівнянні з розвиненими країнами є кількість студентів за спеціальностями, що визначають напрями інноваційного розвитку України (математика, комп'ютерна справа, інженерія).

ВНЗ відіграють основну роль у підготовці наукових кадрів найвищої кваліфікації (доктори і кандидати наук). Але порівняно низьким залишається показник захищених дисертацій (24 % від загальної кількості випускників) або 3 захищених випускники аспірантури і докторантури на 10 000 населення у віці 24-35 років.

У розвинених країнах світу університети здійснюють значний внесок у продукування нових знань. Фінансування витрат на виконання досліджень і розробок у секторі вищої освіти сягає від 11 до 50 % загального обсягу фінансування досліджень і розробок. Тоді як в Україні фінансування науки в університетах становить 5,8 % від загального обсягу фінансування досліджень і розробок, що не дозволяє ВНЗ (3-4 р.а.) виконувати функцію генератора нових знань.

На відміну від України, в інноваційних країнах світу на достатньо високому рівні фінансуються дослідження і розробки у секторі вищої освіти за рахунок власних коштів, приватного неприбуткового сектору і сектору закордон. Університети самі можуть заробляти кошти від своїх досліджень, мають високий рівень комерціалізації результатів досліджень і ведуть активну міжнародну діяльність, що дозволяє рекламувати результати досліджень і залучати кошти іноземних партнерів та інвесторів.

В Україні наявний науковий потенціал на достатньому рівні, але відмічається тенденція до постійного скорочення виконавців наукових і науково-технічних робіт і дослідників зокрема. На тлі скорочення загального рівня фінансування наукових і науково-технічних робіт скорочується і фінансування університетської науки, що не дозволяє говорити про виконання нею економічної та інноваційної функцій.

Література

1. The Global competitiveness Report 2010-2011 : World Economic Forum. – Geneva, Switzerland, 2010. – 501 p.
2. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2011 : Innovation and Growth in Knowledge Economies [Електронний ресурс] / OECD Publishing, 2011. – 204 p. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/document>
3. Innovation Union Scoreboard 2011 [Електронний ресурс] / European Union. – Belgium, 2012. – 101 p. - Режим доступу : <http://ec.europa.eu/enterprise/>
4. База даних статистичного відділу Європейського союзу. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010/11 навчального року : Стат. бюлетень / Держ. ком. статистики України : ред. І. В. Калачової. – К., 2011 (за відповідні роки з 2000-2010 рр.).
6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2010 році : Стат. збірник / За ред. І. В. Калачова. – К. : Інформаційно-видавничий центр Держстату України, 2011. – 280 с.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

7. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держ. служба статистики України : ред. О. Г. Осауленка. – К. : Август Трейд, 2011. – 560 с.

8. Цибульов П. М. Бар'єри на шляху комерціалізації результатів наукових досліджень в Україні / П. М. Цибульов, В. Ф. Корсун // Наука та інновації. – 2009. – № 6. – С. 87-96.

Bibliography

1. The Global competitiveness Report 2010-2011 : World Economic Forum. – Geneva, Switzerland, 2010. – 501 p.

2. OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2011 : Innovation and Growth in Knowledge Economies [Elektronnyi resurs] / OECD Publishing, 2011. – 204 p. – Rezhym dostupu : <http://www.oecd.org/document>

3. Innovation Union Scoreboard 2011 [Elektronnyi resurs] / European Union. – Belgium, 2012. – 101 p. – Rezhym dostupu : <http://ec.europa.eu/enterprise/>

4. Baza danykh statystychnoho viddilu Yevropeiskoho soiuzu. – Rezhym dostupu : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

5. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2010/11 navchalnoho roku : Stat. biuletен / Derzh. kom. statystyky Ukrainy: red. I. V. Kalachovoi. – K., 2011 (za vidpovidni roky z 2000-2010 rr.).

6. Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2010 rotsi : Stat. zbirnyk / Za red. I. V. Kalachova. – K. : Informatsiino-vydavnychiy tsentr Derzhstatu Ukrainy, 2011. – 280 s.

7. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2010 rik / Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy : red. O. H. Osaulenka. – K. : Avhust Treid, 2011. – 560 с.

8. Tsybuliov P. M. Bariery na shliakhu komertsializatsii rezultativ naukovykh doslidzhen v Ukraini / P. M. Tsybuliov, V. F. Korsun // Nauka ta innovatsii. – 2009. – № 6. – S. 87-96.

Надійшла 09.03.2012